

Memorandum o porozumění mezi Svazem českých knihkupců a nakladatelů a Národní knihovnou České republiky ve věci zásad a pravidel zpřístupňování knih na trhu nedostupných

1. Svaz českých knihkupců a nakladatelů (dále jen "SČKN") a Národní knihovna České republiky (dále jen "NK") mají zájem na dalším rozvoji vzájemných vztahů v zájmu podpory knižní kultury a čtenářské gramotnosti.
2. V zájmu koordinace svého působení na tomto poli a ve společném zájmu na prevenci vzniku škody či jiné újmy hrozící nakladatelům, autorům děl (resp. jejich právním nástupcům) nebo dalším subjektům, případně alespoň na její minimalizaci, se dohodly na tomto memorandu o porozumění (dále jen „Memorandum“), jež navazuje na memoranda o porozumění mezi oběma stranami podepsaná 15. prosince 2020 (dále jen „Memorandum 2020“) a 13. prosince 2022 (dále jen „Memorandum 2022“), a definuje doplněné zásady a pravidla, o kterých se podařilo dosáhnout souhlasu SČKN a NK a kterými se (v jejich aktuálním znění) jak SČKN, tak NK budou řídit, pro realizaci oprávnění NK zpřístupňovat čtenářům knihoven podle knihovního zákona díla na trhu nedostupná v dalším období, a to specificky ve vztahu ke knižním publikacím, obsahujícím díla, k nimž ještě trvají majetková autorská práva. Oprávnění zpřístupňovat čtenářům knihoven díla na trhu nedostupná je založeno na jedné straně na ustanoveních autorského zákona § 97e odst. 4 písm. j) o rozšířené kolektivní správě zpřístupňování děl na trhu nedostupných a § 97f odst. 1 až 3 a 5 o seznamu děl na trhu nedostupných, na straně druhé na licencích poskytnutých NK kolektivními správci DILIA a OOA-S dne 19. prosince 2023 (dále jen společně "Licence"). SČKN i NK v uvedeném smyslu opětovně nerozdílně deklarují potřebu vzájemné informovanosti v souvislosti se sjednáváním licenčních ujednání s kolektivním správcem ohledně užití děl ve smyslu Licence ze strany NK tak, aby tyto informace byly vzájemně dostupné a aby SČKN měl možnost se k těmto informacím vyjádřit před jejich závazným ujednáním mezi stranami těchto ujednání; předmětem informovanosti a připomínkování podle této věty budou otázky náležející do sféry zájmu nakladatelů (tedy především rozsah a povaha užití děl nedostupných na trhu, nikoliv například otázka výše odměn odváděných kolektivním správcům k rozúčtování). Zvážena může být i účast zástupce SČKN na vybraných jednáních.
3. NK bude v zájmu získání podnětů a zpětné vazby ze strany subjektů knižního trhu ve smyslu legislativních a dalších dokumentů Evropské unie, jež považují nakladatele za zúčastněnou stranu při řešení problematiky široké přístupnosti kulturních statků na poli publikovaných obsahů, v dostatečném předstihu informovat SČKN jako partnera o případných jednáních směřujících k uzavření nebo změně kolektivní nebo hromadné smlouvy s kolektivním správcem týkajících se užití slovesných děl prostřednictvím sítě Internet. NK a SČKN se současně budou v dostatečném předstihu informovat ohledně své iniciativy nebo legislativního návrhu v oblasti autorského zákona, knihovního zákona nebo zákona o neperiodických publikacích, případně souvisejících prováděcích předpisů, pokud se taková iniciativa nebo návrh dotýká oblasti zájmů druhé strany.
4. NK a SČKN se dohodly, že lhůtu „bez zbytečného odkladu“ ve smyslu ust. § 97f odst. 2 autorského zákona považují za splněnou rovněž v případě, že návrhy na zařazení děl do seznamu DNNT budou ze strany NK zveřejňovány jedenkrát za kalendářní měsíc. NK předpokládá, že návrhy na zařazení děl do seznamu děl na trhu nedostupných bude zveřejňovat postupem specifikovaným v předchozí větě.

5. NK bere na vědomí stanovisko nakladatelů, že nově vydaná kniha, autor či téma může mít na knižním trhu svůj obsahově konkurenční titul či substituční produkt (i s odlišným názvem či s jakkoli starším vydáním), který uspokojí až na výjimky každého čtenáře či potřebu čtení jako takového. A to ať jde o román, detektivní příběh, o jakékoli téma, žánr, fiction či non-fiction literaturu, starší učebnici aj. Je-li tento produkt sdělován veřejnosti bezúplatně v okamžiku konzumace (zvláště pak distančním přístupem), může konkurovat i nejnovějším placeným titulům na trhu a službám, které její prodej a šíření zajišťují (sem patří mj. distributoři e-knih, on-line či off-line přístupy placené čtenáři či školami, knihovny, institucemi, firmami, dále služby e-shopů, velkoobchodů, a především knihkupců a samotných nakladatelů).
6. NK bere na vědomí, že nakladatelé obecně považují službu zpřístupňování a šíření knih vydaných v ČR po roce 1989 veřejnosti (resp. jednotlivcům z řad veřejnosti) prostřednictvím sítě internet dle § 18 odst. 2 autorského zákona za konkurující jejich komerčním knihám a nabízeným elektronickým službám spočívajícím v poskytování přístupu k databázi knih, která má potenciál významně omezit rozmanitost vydávaných knih v důsledku prohloubení ztrát nakladatelů aj. subjektů na trhu. V tomto smyslu bude NK ve smyslu tohoto Memoranda vyvíjet odpovídající úsilí vedoucí k minimalizaci této konkurence.
7. Nakladatel může požadovat vyřazení části nebo veškeré produkce svého nakladatelství (tedy knih vydaných příslušným nakladatelstvím nebo jeho právním předchůdcem¹) ze zpřístupňování se vzdáleným přístupem. Takový požadavek na vyřazení se nakladatel zavazuje vždy písemně odůvodnit ve vztahu ke každému jednotlivému dílu (§ 97f, odst.5, věta první, autorského zákona). Nezávisle na obsahu předchozích vět může nakladatel požádat o vyřazení díla v knižní formě ze zpřístupňování se vzdáleným přístupem i od jakéhokoli jiného nakladatele, pro něž od autora (či vykonavatele autorských práv) získal platnou licenci na vydání předmětného díla, nebo jestliže připravuje vydání díla z okruhu odborné nebo populárně naučné literatury (včetně učebnic) s tematicky obdobným obsahem. Vymezení „s tematicky obdobným obsahem“ podle předchozí věty třeba chápat v mezích daného stupně specifičnosti-obecnosti. Oprávnění nakladatele podle tohoto odstavce budou realizována formou elektronického požadavku specifikovaného v tomto Memorandu bez nutnosti předložení dalšího dokumentu nad rámec žádosti. NK za dobu od vyhlášení Memoranda 2020 a následného zprovoznění webové aplikace ke zpřístupňování DNNT (<https://sdnnt.nkp.cz/sdnnt/home>) disponuje daty ohledně aplikace dohody ve smyslu ustanovení tohoto odstavce ze strany nakladatelů, s nimiž byl SČKN seznámen. S ohledem na dosavadní praxi strany vnímají, že cílem ani důsledkem aplikace tohoto ustanovení není podstatný zásah do účelu zpřístupňování DNNT. NK a SČKN proto mají zájem v dosavadním rámci pokračovat; v případě, že by se budoucí aplikace oprávnění dle ustanovení tohoto odstavce ze strany nakladatelů významněji odchýlila od dosavadní praxe, notifikuje NK uvedenou skutečnost SČKN, který v přiměřené době iniciuje setkání k vzájemnému vysvětlení situace a zesouladění stanovisek stran.
8. NK od poloviny roku 2022 provozuje internetovou aplikaci, která podporuje předávání požadavků nakladatelů podle předchozího odstavce směrem k NK (ve smyslu na jediném místě jednoduchým postupem). V požadavku podle věty první tohoto odstavce nakladatelé uvedou, zda jej předkládají jako vykonavatelé autorských práv, nebo jako nakladatelé podle tohoto Memoranda. Jako obsah požadavku bude postačovat identifikace knihy (knih), jež má být vyřazena (např. záznam ze seznamu děl na trhu nedostupných či URL z Národní digitální knihovny-DNNT), a kontaktní údaj nakladatele, jenž je automaticky součástí žádosti v aplikaci. Nakladatel může také předat požadavek na

---

¹ Vzhledem ke specifikům knižního trhu se pro účely tohoto memoranda za právního předchůdce považuje i subjekt, který na nakladatele převedl svůj obchodní závod nebo jeho část, případně subjekt, jehož označení (značku) nakladatel po právu převzal.

vyřazení knihy/knih zasláním zprávy elektronické pošty na adresu dnnt-seznam@nkp.cz (např. pro vyřazení konkrétní knihy). NK bude dle úvahy ověřovat autenticitu předkladatele (tedy skutečnost, zda byl požadavek odeslán příslušným nakladatelem).

NK bude ke zpracování akceptovat rovněž požadavek nakladatele, který obdrží od sekretariátu SČKN anebo jiné k tomuto právnímu jednání pověřené třetí osoby (postačuje pověření udělené ve formě e-mailového sdělení). Požadavek musí obsahovat kontaktní údaje na předkládajícího nakladatele.

9. Pro jednoduché a rychlé vyhledávání knih včetně dávkového zajistí NK metadata každého dokumentu ve struktuře: EAN, ISBN, název titulu, podtitul, autor/autoři, forma/žánr, rok vydání, nakladatel, skupina Konspektu, zařazení do seznamu DNNT – Ano/Ne, nakladatel, který knihu vyřadil. Údaje EAN, ISBN, forma/žánr, skupina Konspektu budou uvedeny v záznamu (v datové větě), pokud jsou součástí záznamu knihy, a to – podle zdroje zařazení do seznamu děl na trhu nedostupných či do návrhů na zařazení do něj – v České národní bibliografii, případně v Souborném katalogu ČR; údaj "nakladatel, který knihu vyřadil" bude uveden v záznamu (v datové větě), pokud byla kniha ze zpřístupňování v režimu knih nedostupných na trhu vzdáleným přístupem dle odstavce 7 vyřazena.
10. NK na vyžádání nakladatele podle odstavce 7 ukončí zpřístupňování jím uvedeného díla (děl) v knižní formě se vzdáleným přístupem, a to do patnácti dnů. Stejná lhůta se dle dohody NK a SČKN vztahuje rovněž na vyřazení díla ze seznamu DNNT na základě výzvy nakladatele ve smyslu ust. § 97f odst. 5 autorského zákona.
  - a) Pokud by však nositel práv k dílu požadoval, a to i s časovým odstupem, opětovné zařazení díla do Seznamu a jeho zpřístupňování vzdáleným přístupem (a nakladatelská licence by již nebyla platná), uplatní se stanovisko tohoto nositele práv.
  - b) Pokud nakladatel, který požádal o vyřazení díla podle odstavce 7, třetí věty, ze zpřístupňování formou vzdáleného přístupu předmětné dílo (nebo dílo obdobné v případě podle odstavce 7, třetí věty, poslední části, a věty čtvrté) do 18 měsíců nevydá, NK je oprávněna dílo opět zpřístupňovat formou vzdáleného přístupu, a to bez odkladné lhůty 6 měsíců, jež se vztahuje na nový návrh.
11. Knihy, jejichž zpřístupňování vzdáleným přístupem bylo podle odstavce 7 ukončeno, mohou být NK převedeny z režimu vzdáleného přístupu do režimu zpřístupnění na místě samém (tj. na terminálu v knihovnách účastnících se služby zpřístupňování děl nedostupných na trhu).
12. Do seznamu děl na trhu nedostupných nebude NK navrhopvat a do následného zpřístupňování nebude zařazovat, a to nyní ani v budoucnu, elektronické knihy, jež byly uvedeny do komerčního oběhu souběžně nebo v návaznosti na vydání knihy v tištěné podobě, ale jen skeny tištěných knih. Obsah předchozí části věty neplatí, pokud o jejich zařazení požádá nositel práv. V tomto odstavci uvedený postup však nevyklučuje možnost plnotextového vyhledávání v textu zpřístupňovaných knih.
13. SČKN i NK si vzájemně uvědomují potřebu součinnosti a vzájemné spolupráce při kontrole dat, dohledávání relevantních informací a sdílení statistických údajů. SČKN i NK se tak v rámci tohoto Memoranda shodují, že v mezích svých možností a nejlepší víře podniknou veškeré kroky, aby došlo ke zkvalitnění služeb a výstupů základních relevantních systémů (tj. zejména Národní digitální knihovny a Seznamu děl nedostupných na trhu), snižování potenciální chybovosti těchto systémů a v maximální možné míře došlo s využitím sdílení různorodých dat a výstupů databází k další úrovni automatizace těchto systémů. NK bere na vědomí, že v zájmu přiblížení významu služby zpřístupňování děl nedostupných na trhu členské základně SČKN a předcházení případným nedůvodným obavám má SČKN zájem mít k dispozici odpovídající statistická data týkající se zobrazování děl nedostupných na trhu vzdáleným přístupem, nejlépe ve struktuře datové věty dle odstavce 9 Memoranda, resp.

obecně vypovídající statistická data v přiměřené míře konkrétnosti, přičemž NK se v této věci bude snažit poskytovat SČKN odpovídající statistické výstupy vždy za příslušné období nejméně v rovině informací o počtu uživatelů, počtu čtených děl, počtu zobrazených stran (bude-li to technicky možné, pak s možností členění dle jednotlivých nakladatelů i konkrétních děl např. dle ISBN), a pokud to bude možné, tato data členit na základní úroveň rozdělení periodika a monografie s možným zřetelem na datum vydání daných děl. NK pro daný účel předpokládá projednání s DILIA, které jsou data ohledně užívání předávána v souladu s podmínkami Licence, a toto projednání zajistí; SČKN je připraven se projednání zúčastnit k dosažení shody. SČKN se naopak pokusí postupně nalézat řešení v rámci možností poskytování strojově čitelných a automaticky napojitelných datových setů z databází nakladatelů a knihkupců ohledně vývoje dostupnosti děl časově spadajících do režimu děl nedostupných na trhu na komerčním poli a v tomto směru působit ve směru ke svým členům v zájmu budoucího zkvalitnění spolupráce.

14. SČKN a NK vytvoří stálou pracovní skupinu, která bude projednávat sporné otázky zpřístupňování knih na trhu nedostupných a rozhodovat o nich. Do této pracovní skupiny pozvou zástupce DILIA a OOA-S. Právo "veta" a poslední slovo k vyřazení knihy dle výše uvedených pravidel a zásad má autor či jeho právní nástupce, nebo (není-li možné autora či jeho právního nástupce s vynaložením přiměřeného úsilí dohledat) kterýkoli z původních nakladatelů dané knihy.
15. NK a SČKN prohlašují, že výklad zásad a pravidel zpřístupňování knih na trhu nedostupných obsažený v tomto Memorandu si v průběhu jejich projednávání plně objasnila a učiní vše pro to, aby dostály předsevzetím v tomto memorandu zakotveným.
16. V případě, že NK nebo SČKN opakovaně nedostojí předsevzetím zakotveným v tomto Memorandu, a to ani na upozornění partnera, druhý partner může přestat považovat toto Memorandum za vodítko pro své rozhodování; tento svůj závěr písemně sdělí partnerovi v Memorandu.
17. Toto úplné znění Memoranda v plném rozsahu nahrazuje předchozí dokument – Memorandum 2022 vyhlášené mezi stranami dne 28. listopadu 2022, a to ode dne podpisu oběma stranami, a vyhláší se na dobu neurčitou. Aktivita obou stran Memoranda dosud podniknuté v rámci ujednání na základě předchozích znění tohoto Memoranda, tj. Memoranda 2020 a Memoranda 2022, nejsou podpisem a vyhlášením tohoto Memoranda dotčeny. NK i SČKN jsou oprávněny toto Memorandum předčasně zrušit vypovědí s výpovědní dobou v délce šesti měsíců. Oproti tomu v případě, že dojde za trvání tohoto Memoranda k přijetí, resp. k nabytí účinnosti takové právní úpravy v České republice, která bude kogentně omezovat rozsah oprávnění při nakládání s díly nedostupnými na trhu oproti podobě zakotvené v tomto Memorandu, uplatní se ve vztahu k ustanovení Memoranda dotčenému touto skutečností uvedená kogentní úprava. NK i SČKN se v takovém případě zavazují v dobré víře a ve vzájemné spolupráci bez zbytečného odkladu vyvinout úsilí k aktualizaci textu Memoranda tak, aby odpovídal nové právní úpravě. Tím není dotčen závazek stran zajistit vzájemnou informovanost v oblastech zájmu, jak vyplývá z odstavce 3 Memoranda.
18. NK a SČKN se zavazují, že vzhledem k současnému rozvoji a průběžným technologickým i právním změnám souvisejícím s předmětem tohoto Memoranda si vyjdou maximálně vstříc při projednávání změn tohoto Memoranda na základě zkušeností s reálným uplatňováním změn ve zpřístupňování knih na základě požadavku nakladatelů, ze zkušeností s prodejem e-knih nakladateli, prodejem přístupů k nim či vlivu zpřístupňování děl nedostupných na trhu na jejich prodej, s ohledem na logistiku, na budoucí změny zákonů a ochranu autorských práv a oprávněných zájmů dotčených subjektů, tedy nakladatelů a autorů, které vyplývají i z tohoto Memoranda.

V Praze dne . 2024

Za Národní knihovnu České republiky

Mgr. Tomáš Foltýn
generální ředitel
Národní knihovny České republiky

V Praze dne 18.6. 2024

Za sdružené nakladatele na základě zmocnění
Svaz českých knihkupců a nakladatelů

Ing. Martin Vopěnka
předseda